

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА СУЧАСНОМУ ЕПАПІ

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
НА МІЖНАРОДНІЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ
ПРИСВЯЧЕНОЇ 95-РІЧЧЮ ОНЕУ**

**СЕКЦІЯ
«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СТАТИСТИЧНОЇ
МЕТОДОЛОГІЇ І ПРАКТИКИ»**

ОДЕСА 2016

УДК 311.213.3:330.34
ББК 65.051

Сучасні проблеми статистичної методології і практики. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми розвитку національної економіки на сучасному етапі», Одеса 18-19 травня 2016 р. Одеса, ОНЕУ. – 2016. – 49 с.

Автори:

Підгорний А.З. – к.е.н., професор, завідувач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Вітковська К.В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Готліб І.Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Милашко О.Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Ольвінська Ю.О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Піскун А.В. – к.е.н., викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Погорєлова Т.В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Самотоєнкова О.В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Семенова К.Д. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Тарасова К.І. – к.е.н., викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету.

У тезах доповідей наводяться результати дослідження науковців кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів в Україні і окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

ЗМІСТ

Підгорний А.З. Перспективи демографічного розвитку України.....	4
Вітковська К.В. Вибірковий метод в аналізі диференціації доходів населення.....	10
Милашко О.Г. Сектор державного управління в системі національних рахунків	13
Ольвінська Ю.О. Методологічні аспекти вивчення рівня людського розвитку в Україні.....	16
Погорєлова Т.В. Місцеві бюджети України та статистичні методи їх оцінки	20
Піскун А.В. Статистичне оцінювання заощаджень сектору державного управління в Україні.....	26
Самотоєнкова О.В. Сучасний стан енергозабезпечення економіки України.....	31
Семенова К.Д. Використання регресійних моделей для оцінювання ризиків	36
Тарасова К.І. Оптимізація статистичного методу експрес-оцінки ризиків.....	39
Готліб І.Г. Статистичний аналіз сучасного стану безробіття в Україні....	43

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Досягнення високого рівня зайнятості – одна з основних цілей як економічної так і соціальної політики держави. Економічна система, яка створює додаткову кількість робочих місць, має за мету збільшити об'єм суспільного продукту і тим самим в більшій мірі задовольнити матеріальні потреби населення. При неповному використанні наявних ресурсів робочої сили система не досягає межі своїх виробничих можливостей. Крім цього безробіття завдає значної шкоди життєвим інтересам людей, не даючи їм змоги застосувати свої вміння в тому виді діяльності, в якому людина може в найбільшій мірі проявити себе, або ж позбавляючи їх такої можливості, завдяки чому люди втрачають свій попередній соціальний статус, переживають серйозний психологічний стрес бо вимушені вирішити ряд проблем, пов'язаних із втратою роботи та змоги забезпечити нормальне життя своїм сім'ям.

За останнє три роки в структурі зайнятості населення і використанні робочої сили України відбулися зміни принципового характеру, які призвели до негативних тенденцій у розвитку і функціонуванні ринку праці.

Масовий характер безробіття, можливість його загострення у зв'язку з нестабільністю державної економіки, особливо в умовах фінансово-економічної кризи, яка розпочалась у 2008 році, порушує практичне питання функціонування державної політики, спрямованої на вирішення проблеми зайнятості населення і подолання наслідків безробіття у ракурсі соціального захисту населення і ефективного управління зайнятістю в державі.

Науковці стверджують, що важливим аспектом регулювання механізму ринкової економіки є економічна криза. Саме вона дає імпульс для подальшого розвитку економіки. Під час кризи знецінюється основний капітал, створюючи реальні умови для оновлення виробничих фондів на оновленій технічній базі.

В результаті процесів та явищ, що відбулися внаслідок кризових трансформацій, попит на товари та послуги зменшується, виникає їх надлишкова пропозиція. Основними проблемами, що потребують вирішення є: зменшення збуту товарів та послуг призводить до скорочення обсягів виробництва, нестабільності цін на ринках, вивільнення працівників та зростання рівня безробіття.

Дослідники визнають, що найгострішою проблемою для України під час економічної кризи є безробіття працездатного населення і визначають його як соціальне зло, бо цей феномен має ряд вкрай негативних наслідків. На макро-соціальному рівні слід відокремити насамперед:

- 1) маргіналізацію та бідність певних груп населення (професійних, гендерних і статевовікових категорій);
- 2) міграції небажаного характеру;

3) зростання соціальних патологій та проявів асоціальної поведінки, і як наслідок формування криміногенної ситуації;

4) формування радикально налаштованих субкультур;

5) посилення соціальної напруги та нестабільності, а також рівня конфліктогенності в суспільстві або регіоні (у світовій практиці критичним порогом безробіття вважається досягнення 8-10 % рівня).

До наслідків безробіття на мікросоціальному рівні слід віднести:

1) обмеження соціальних можливостей індивіда, впевненості у завтрашньому дні, почуття захищеності, свободи, тощо;

2) загроза деградації особистості внаслідок втрати соціальних зв'язків, відлучення від трудового колективу як соціального оточення, налагодженого укладу життя, внаслідок чого виникає відчуття непотрібності суспільству, безнадійності, в найгірших випадках людина обирає асоціальну поведінку, стає на кримінальний шлях;

3) безробіття підриває стосунки в сім'ї внаслідок нестачі доходу для задоволення матеріальних потреб родини, крім цього через певні психологічні моменти, до яких можна віднести втрату людиною ролі годувальника, апатію, яка обов'язково тягне за собою сімейні чвари, нарешті, стигматизацію «сім'ї безробітних».

Безробіття набирає обертів за час криз і неефективних зрушень в економіці будь-якої держави, проте для нормалізації ситуації на ринку праці необхідні роки. Навіть якщо економіка України вийде з кризового стану, потрібен не один рік для відновлення ринку праці, його інноваційних можливостей.

Економічне зростання, над зміцненням якого працює уряд, має на меті створити сприятливий клімат для збільшення зайнятості, зростання доходів населення, підвищення продуктивності праці кадрів. Вихід з економічної кризи відбувається повільно, що певною мірою характеризує українську економіку, та нерівномірно для окремих галузей і підприємств, що призводить до диспропорції на ринку праці, а також до різновекторного розвитку окремих його сегментів. Більш того, неефективна політика української влади з формування та функціонування ринку праці, призвела до зменшення кількості робочих місць, до нерозумних і спірних вимог щодо якості робочої сили, до збільшення кількості робочих місць з небезпечними умовами праці для здоров'я та життя працівників.

Сучасний український ринок праці сильно деформувався і функціонує лише із стійким порушенням таких регуляторів зайнятості, як ціна і вартість робочої сили, свобода переміщення капіталу і праці, конкуренція. Так звана гіпертрофія безробіття на ринку праці в нашій державі є відмінною рисою перехідного періоду. На сьогоднішній день зруйновані всі організаційно-управлінські та інституційні структури, які ефективно функціонували в минулому, але ще не створені нові.

Питання безробіття стало особистою проблемою кожного громадянина, а тому призвело до ряду факторів, які негативно позначаються на суспільному добробуті в цілому. Досягнення соціальної стабільності і прогресу не можливе без вирішення проблем соціального захисту безробітних громадян. В умовах

сьогодення політика держави на ринку праці повинна бути спрямована на скорочення рівня безробіття, тобто на забезпечення можливості реалізації своєї трудової активності всім працездатним громадянам, що забезпечується, насамперед, нормальним функціонуванням суспільства, його еволюційним розвитком.

Аналіз даної проблематики, дозволяє відзначити, що основною можливістю зниження безробіття на сучасному етапі є активізація державної політики зайнятості разом із загальним оздоровленням економіки держави, що має здійснюватися відразу в декількох напрямках, комплексно, і орієнтуватися на довгостроковий період.

За даними держкомстату на 1.03.15 року в державній службі зайнятості було зареєстровано 589,1 тис. безробітних, що на 4,4 % більше ніж на 1.02.15 г. Офіційний показники безробіття у лютому звітного року склав 2,1% від загальної кількості населення працездатного віку, що на 0,1 в. п. вище ніж показник січня. У віковому сенсі, найбільш уразливими опинились чоловіки у віці 25-29 років, серед них показник безробіття склав 10,6%.

На 1.04.2015 року кількість вакансій у базі Державної служби зайнятості склала 67,8 тис. чоловік, в середньому на одну вакансію претендувало вісім чоловік.

Офіційна статистика України використовує застарілу методику підрахунку не працевлаштованих громадян. Рівень безробіття розраховується як відношення чисельності безробітних, які зареєстровані у державної служби зайнятості, до працевлаштованому населенню працездатного віку. Значний недолік такої методики розрахунку полягає у зниженні реального числа безробітних, так як соціальна допомога безробітним незначна. Це спостерігається і в сільських регіонах, де працездатне населення займається обробкою землі, що не охоплює статистика як діяльність господарювання. Прогноз на 2016 рік свідчить, що безробіття населення у віці від 15 до 70 років зафіксована на рівні 9,8 % - 10,2 % від ЕАН, при цьому прогнозується ріст продуктивності праці на 1,1 %.

Статистичні данні свідчать, що в міських та сільських регіонах на 2015 рік спостерігається загострення безробіття – 18,5 %. По Україні за 2015 рік було зареєстровано 555, 295 тис. чол., з них найбільша кількість спостерігається у таких регіонах як Вінниця (близько 44 тис. чол.), Полтавська та Черкаська області.

Усі причини виникнення безробіття в перехідній економіці України можна поділити на групи відповідно до рівнів суспільних відносин:

1. На міжнародному рівні – низька конкурентоспроможність економіки, її надмірна відкритість і слабкий державний захист внутрішнього ринку, відсутність національних пріоритетів розвитку, неефективна участь у процесах регіональної економічної інтеграції, дезорієнтація курсу зовнішньоекономічної політики.

2. На макрорівні: системна криза, трансформаційний спад, структурні зрушення, деіндустріалізація, інституційні деформації, тонізація економіки, маргіналізація певних верств населення.

3. На макрорівні: криза праці та системи менеджменту, поглиблення відчуження найманих працівників від праці і власності.

4. На особистісному рівні: зниження рівня освіти та кваліфікації, не сформованість нових ціннісних орієнтирів та ринкової мотивації.

Отже, стан ринку праці й тенденція до зростання числа безробітних свідчать про потребу прийняття термінових і радикальних заходів, необхідних для вирішення проблеми зайнятості та створення робочих місць. Подолання безробіття в Україні можливе лише тоді, коли державна ідеологія висуне зовсім інші ідеали, ніж "бути ідеальним споживачем" та "ефективним власником". Держава повинна передбачити можливість переходу прав власників до тих, хто зможе керувати ними ефективно і на користь нації.

Ситуація, що склалась в Україні потребує глибокого аналізу та вибору оптимального шляху щодо подальшого розвитку ринку праці, зменшення безробіття, інфляційних процесів і зростання конкурентоспроможності національної економіки. Тому однією з найбільш актуальних проблем в Україні є здійснення ефективної політики щодо подолання безробіття та проведення ефективного реформування ринку праці. Важливим у подоланні наслідків економічної кризи є створення в державі нових робочих місць та працевлаштування молоді після закінчення навчальних закладів в Україні.

Внаслідок кризових явищ, попит на товари та послуги скорочується, виникає надлишок їх пропозиції. Скорочення обсягів збуту товарів та послуг призводить до зменшення виробництва, звільнення працівників та зростання безробіття. Відбувається падіння рівня реальної заробітної плати, прибутків, інвестицій. Основними проблемами, які потребують вирішення під час економічної кризи, є низький рівень випуску продукції, нестабільність рівня цін на вільних ринках і високий рівень безробіття. Більшість експертів вважають, що сьогодні дуже складно передбачити як глибину і тривалість світової економічної кризи, так і її масштаби для України.

На наш погляд, така позитивна тенденція рівня безробіття в Україні є дуже далекою від реальності. Отже, існує багато проблем щодо статистики безробіття в Україні, які не дають змоги об'єктивно оцінювати реалії безробіття в країні:

- неможливо врахувати осіб, які втратили "надію на працю" в Україні, які не перебувають на обліку в службі зайнятості;
- статистика не враховує часткову зайнятість. Тих, хто примусово є у відпустках з ініціативи адміністрації, вважаються зайнятими;
- неправдива інформація з боку "безробітних". Велика кількість працівників виконують свою роботу без офіційного оформлення, тому майже неможливо перевірити тих, хто отримує виплати з безробіття, й задіяний в тіньовому секторі економіки.

При цьому статистика не враховує, що саме через відсутність роботи близько 7 млн. наших співвітчизників виїхали за кордон на заробітки. Не включаться до складу безробітних близько 2 млн. селян, які живуть лише із присадибного господарства, ні тих, котрі працюють на "чверть ставки", ні тих, котрі мають тимчасові підробітки. Значна частина населення зараз перебуває в умо-

вах вимушеної неповної зайнятості. Так, лише чисельність працюючих осіб у режимі неповного робочого тижня (дня) перевищує 2 млн. осіб. Окрім цього, існує багато перепон до присвоєння безробітному статусу безробітного, які пов'язані з бюрократизмом процедури та незацікавленістю державних органів влади до збільшення офіційної кількості безробітних. При цьому чітко спостерігається тенденція не до вирішення проблеми безробіття, а до зменшення офіційної кількості безробітних у країні.

Беручи до уваги ситуацію, яка склалась на території України та світі, потрібно розглянути чинники, які діятимуть у бік скорочення безробіття:

1) безмежність незадоволеного попиту і можливість створення нових робочих місць у багатьох сферах, особливо у сфері послуг;

2) дотеперішня нерозвиненість приватного сектору і наявність тіньової економіки, які в разі скасування адміністративного тиску зможуть залучити значну частину непрацюючих осіб;

3) традиційно низький рівень зарплати і слабкість профспілок, які не можуть домогтися підвищення загального рівня зарплати, і пов'язане з цим обмеження попиту на працю.

Державна і територіальні програми зайнятості населення повинні бути спрямовані на:

1) сприяння розвитку на структурній перебудові економіки, створенню умов для скерування звільнених працівників передусім на рентабельні виробництва і в пріоритетні галузі господарського комплексу;

2) покращення системи відтворення робочої сили у поєднанні з розвитком робочих місць, професійної орієнтації, перепідготовки та підвищення кваліфікації населення, ефективного використання трудових ресурсів;

3) формування матеріальної, кадрової, інформаційної, фінансової та науково-методичної бази державної служби зайнятості;

4) заходи сприяння зайнятості населення, яке проживає у сільській місцевості;

5) сприяння створенню нових робочих місць для засуджених за межами установ виконання покарань;

6) сприяння суспільно корисній зайнятості засуджених безпосередньо на підприємствах установ виконання покарань шляхом здійснення заходів інвестиційної політики.

Отже, в Україні безробіття з'явилося з процесом переходу до ринкової економічної системи, причому домінуючою є прихована його форма. Переважним типом безробіття в Україні є циклічне безробіття. Головна складність у визначенні масштабів циклічного безробіття – приховане безробіття (люди, котрі перебувають у відпустках за свій рахунок або ті, хто отримують не тривалий час зарплату). Структурне безробіття пов'язане з переходом до нового типу господарювання, зміною споживчого попиту й технологій.

Вкрай негативною ознакою є постійне зростання тривалості безробіття і збільшення у складі безробітних осіб, які не мають роботи тривалий період. І саме проблема безробіття є однією з фундаментальних у розвитку і функціонуванні людського суспільства. Отож, ці аспекти потребують подальшого наукового обґрунтування з метою глибшого дослідження проблеми та пошуку найбільш актуальних рішень.

Література

1. Витковская Е. В. Статистические методы – инструмент изучения социально-экономических процессов / Е. В. Витковская, А. З. Подгорный, Ю.О. Ольвинская [и другие] // Историк-экономист С.Я.Боровой и проблемы современной истории экономики: к 110-летию со дня рождения С.Я.Борового: монографія. - 2013. – С. 211-256.
2. Корольова, Т. С. Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону: монографія / [А. З. Підгорний, К. В. Вітківська, О. Г. Милашко, Т. В. Погорєлова, Т. С. Корольова та ін.]. – Одеса : АТЛАНТ, 2012. – 303 с.
3. Самотоєнкова, О. В. Економічна статистика: навчальний посібник / О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. - Одеса: ОДЕУ, 2010. – 182 с.
4. Самотоєнкова О. В. Соціальна статистика: навчальний посібник / О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. - Одеса: ОДЕУ, 2009. – 102 с.
5. Підгорний, А. З. Удосконалення методології статистичного оцінювання розвитку регіону: звіт про НДР (проміжн.) / А. З. Підгорний, О. В. Самотоєнкова, К. В. Семенова та інші. – Одеса, 2014. – 118 с.
6. Ольвінська Ю. О. Роль розвитку малого бізнесу у реструктуризації регіонального ринку праці / Ю. О. Ольвінська // Социально-экономические аспекты промышленной политики. Управление трудовыми ресурсами: государство, регион, предприятие. – Донецк: ІЕП, 2006. – Т.2. – С. 345-350.
7. Семенова К.Д. Аналіз впливу економічної кризи на рівень безробіття в Україні // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – № 1(44). – С. 106-111.
8. Підгорний А. З. Статистика: навчальний посібник / А. З. Підгорний, І. Г. Готліб, К. В. Вітківська [та інші] / за ред. А. З. Підгорного. - Одеса, 2013. – 106 с.